

Lääkehoitosuunnitelma

Sairaanhoitotyössä toimiminen

Jonna Luhtaniemi

LÄÄKEHOIDON TURVALLISUUS ON OSA POTILASTURVALLISUUTTA!

Keskeinen lainsäädäntö

- ▶ **Sosiaali- ja terveysministeriö (STM)**
 - ▶ Lääkehoidon ylin vastuullinen viranomainen.
 - ▶ Tehtävät: johtaa, ohjata ja valvoa lääkehoitoa, laatii lakeja, asetuksia ja ohjeita
→ tavoitteena turvata turvallinen ja tasavertainen lääkehoito Suomessa.
- ▶ **Läkelaki (395/1987) ja lääkeasetus (693/1987)**
- ▶ **Terveydenhuoltolaki (1326/2010)**
- ▶ **Potilasturvallisuusasetus (341/2011)**
- ▶ **Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)**
- ▶ **Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)**
- ▶ **Huumausainelaki (373/2008) ja huumausaineasetus (543/2008 ja 548/2008)**

Lääkehoidon turvallisuus

- ▶ Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) **Turvallinen lääkehoito-opas** antaa vähimmäisvaatimukset lääkehoitosuunnitelman sisällöstä.
 - ▶ Opas yhtenäistää lääkehoidon toteuttamisen periaatteet ja selkeyttää lääkehoidon toteuttamiseen liittyvän vastuunjaon.
- ▶ Opas on tarkoitettu:
 - ▶ jokaiselle lääkehoitoa työssään toteuttavalle sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiselle
 - ▶ toimintayksiköiden johdolle ja lähiesimiehille
 - ▶ ns. epätyypillisissä toimintaympäristöissä toimiville ammattilaisille, joiden työtehtäviin saattaa kuulua lääkehoidon osa-alueita.

Lääkehoitosuunnitelma

-turvallisen lääkehoidon tärkein työväline

- ▶ Kaikkien lääkehoitoa toteuttavien sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta- ja työyksiköiden (esim. sairaalat, terveyskeskukset, kotihoito) tulee tehdä lääkehoitosuunnitelma.
- ▶ Lääkehoitosuunnitelmassa keskitytään oman toiminnan kannalta tunnistettuihin kriittisiin ja olennaisiin lääkitysturvallisuuden alueisiin.
- ▶ Suunnitelma on oman toiminnan riskien arvioinnin väline ja työväline lääkehoidon kehittämiseen.
- ▶ Suunnitelman on hyvä sisältää kaikki lääkehoitoon liittyvät ohjeet ja toimintamallit.
- ▶ Lääkehoitosuunnitelma ja sen läpikäyminen tulee käydä läpi perehdyttämistilanteessa → erityisesti kiinnitettävä huomiota oman ammattiryhmän vastuuseen (tehtäviin) lääkehoidossa.
- ▶ Esimerkki Kymsoten alueellinen lääkehoitosuunnitelma s. 12.

Toimintayksikön lääkehoitosuunnitelmaan on kirjattava vähintään seuraavat asiat:

- ▶ lääkehoitoon liittyvien riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen
 - ▶ turvalliseen lääkehoitoon perehdyttäminen
 - ▶ henkilöstön vastuut, velvollisuudet ja työnjako
 - ▶ opiskelija lääkehoidon toteuttajana
 - ▶ lääkehuollon järjestäminen
 - ▶ lääkeshoidon toteuttaminen
 - ▶ lääkeshoidon vaaratapahtumissa toimiminen
 - ▶ potilaan ja omaisten ohjaus ja neuvonta
 - ▶ dokumentointi ja tiedonkulku
 - ▶ seuranta- ja palautejärjestelmät.
-
- ▶ Lääkehoitosuunnitelmassa kuvataan lisäksi:
 - ▶ lääkeshoidon osaamisvaatimukset, osaamisen varmistaminen ja ylläpito
 - ▶ lääkeshoidon vaikuttavuuden arviointi.

Työyksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma

- ▶ Työyksikön lääkehoitosuunnitelma perustuu toimintayksikön lääkehoitosuunnitelmaan ja työyksikössä tunnistettuihin lääkehoidon keskeisiin ja toiminnan kannalta kriittisiin alueisiin.
- ▶ Työyksiköiden esimiehet vastaavat suunnitelman laatimisesta ja päivittämisestä.
- ▶ Suunnitelman tulee soveltua ks. yksikköön ja siinä tulee huomioida mahdolliset lääkehoitoon liittyvät riskit.
- ▶ Sisältää mm. työntekijöiden lääkehoidon osaamisvaatimukset, täydennyskoulutustarpeet, henkilöstömäärä/työvuoro, yksikön lääkehoidon erityispiirteet.

Potilas- ja asiakaskohtainen lääkehoitosuunnitelma

- ▶ Asiakkaan/ potilaan lääkehoidon kokonaisuudesta vastaa hoitava lääkäri.
- ▶ Yksinkertaisimmillaan potilas- tai asiakaskohtainen lääkehoitosuunnitelma on lääkemääräys eli resepti tai ajantasainen lääkelista.
- ▶ Potilas- tai asiakaskohtainen lääkehoitosuunnitelma voi olla osa potilaan terveysterveys- ja hoitosuunnitelmaa, joka tehdään yhteistyössä lääkärin ja potilaan/ asiakkaan kanssa.
 - ▶ Suunnitelmasta käy ilmi henkilötietojen lisäksi lääkkeen nimi ja vahvuus, lääkemuoto, antoreitti, annostusohje, hoidon kesto, lääkkeen käyttötarkoitus sekä lääkkeen määrääjän nimi ja SV-numero.
- ▶ Hoitohenkilökunnan tehtävä on ohjata asiakkaita ja potilaita ylläpitämään ajantasaista lääkelistaa, esimerkiksi kirjaamalla siihen käytössä olevat itsehoitolääkkeet, luontaistuotteet sekä ravintolisät.

Vastuut ↔ velvollisuudet

- ▶ Lääkehoitosuunnitelmassa määritellään lääkehoitoon liittyvät vastuut, velvollisuudet ja lupakäytännöt.
- ▶ Johto/ esimiehet vastaavat lääkehoitosuunnitelmien laatimisesta ja päivittämisestä (esimerkiksi työyksikön esimies vastaa oman yksikkönsä lääkehoitosuunnitelmasta).
- ▶ Työntekijöiden vastuulla on toimia lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.
- ▶ Lääkehoidon vaativuus/ työnjako voi vaihdella → tärkeää varmistaa lääkehoitosuunnitelman sisältö.

Lääkehoidon vastuut jakautuvat seuraavasti

- ▶ Lääkäri vastaa lääkkeen määräämisestä ja lääkehoidon kokonaisuudesta.
- ▶ Terveysthuollon ammattihenkilöt vastaavat lääkehoidon toteuttamisesta.
- ▶ Lääkäri ja terveydenhuollon ammattihenkilöt vastaavat yhdessä lääkehoidon tarpeen arvioinnista, ohjauksesta ja lääkkeen vaikuttavuuden arvioinnista.

HUOM! Jokainen työntekijä on vastuussa omasta toiminnastaan!

Osaamisen varmistaminen ja ylläpitäminen

- ▶ Lääkehoitosuunnitelman tulee sisältää tiedot ja toimintamallit henkilöstön osaamisen varmistamisesta (mm. tentit, näytöt jne.).
 - ▶ Yleensä tentit/ näytöt 2-5 vuoden välein.
- ▶ Työnantajalla on velvollisuus järjestää tarvittaessa koulutusta.
- ▶ Lääkehoitoluvat myöntää lääkäri. Luvat perustuvat osaamisen varmistamiseen/ näyttöön.
- ▶ Jatkuva ammattitaidon ylläpitäminen kuuluu jokaisen lähihoitajan velvollisuuksiin.

Lähihoitajan vastuu lääkehoidossa

- ▶ Lähihoitajan koulutus antaa teoreettiset mahdollisuudet:
 - ▶ lääkkeiden potilas-/asiakaskohtaisten annosten jakaminen
 - ▶ lääkkeiden antaminen luonnollista tietä (suun kautta, peräsuoleen, emättimeen, iholle, silmään, korvaan, nenään ja keuhkoihin)
 - ▶ lääkkeiden antaminen s.c ja i.m
- ▶ Lisäkoulutusta edellytetään:
 - ▶ lääkkeiden tilaaminen
 - ▶ ihonalaisen ja lihasinjektion antaminen
 - ▶ lääkkeettömän perusliuosta sisältävän infuusiopussin vaihtaminen
 - ▶ hätätilanteissa nestehoidon aloittaminen, kun koulutusta saanutta henkilöä ei ole paikalla
 - ▶ luonnollista tietä annettavan PKV-lääkkeiden antaminen

TAULUKKO 3. Potilasta hoitavassa yksikössä lääkehoidon ja -huollon toteuttamiseen osallistuvan henkilöstön vastuu lääkehoidossa (tehtävät) ja edellytykset osallistua lääkehoidon toteuttamiseen (lupakäytäntö). Työnantaja voi halutessaan varmistaa työntekijän osaamisen myös muilta osin

TAULUKKO 3. ...

Lääkehoitoa toteuttava henkilöstö (tutkinto)	Vastuu lääkehoidossa (tehtävät)	Osaamisen varmistaminen ja tarvittava täydennyskoulutus	Näytön vastaanottaja / Lääkeluvan myöntäjä
Lääkehoidon koulutuksen saanut nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö (esim. lähihoitaja). Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkintotavoitteisen ammattitutkinnon (esim. psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto) suorittanut henkilö	Potilaan lääkityslistan ajantasaisuuden tarkistus ja riskitietojen selvittäminen, lääkehoidon tarpeen ja muutostarpeen tunnistaminen, lääkehoidon toteutus, lääkehoidon toteutumisen ja vaikutuksen seuranta, lääkehoidon dokumentointi ja lääkehoidon toteutukseen liittyvä välitön lääkehoidon ohjaus Tiedon välittäminen potilasta hoitaville ammattihenkilöille, potilaille ja omaisille	Lääkehoidon perusteet (teoriaperusta ja lääkelaskenta) (näyttö) Lääkkeiden tilaaminen ja potilaskohtaisiksi annoksiksi jakaminen (näyttö) Injektiot s.c. ja i.m. (näyttö) ¹ Lääkkeettömän, perusliuosta sisältävän jatkoinfuusion vaihtaminen (lisäkoulutus ja näyttö) PKV-lääkehoito (lisäkoulutus ja näyttö) Lääkehoitoon liittyvä toimintayksikön lääkehoitosuunnitelmassa määritelty erityisosaaminen (lisäkoulutus ja näyttö) (esimerkiksi lasten tai vanhusten lääkehoito)	Näytön vastaanottaja: Kokenut lääkehoitoa toteuttava laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö Luvan myöntäjä: Toimintayksikön lääkehoidosta vastaava lääkäri

Hyödyllistä..

- ▶ Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa. THL

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129969/URN_ISBN_978-952-302-577-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- ▶ Potilas- ja asiakasturvallisuuden opas. Super

https://www.superliitto.fi/site/assets/files/4599/potilas_ja_asiakasturvallisuuden_opas_painoon_10_2016_web.pdf

- ▶ Kymsote: Turvallinen lääkehoito

<https://www.kymsote.fi/medias/Kymsote-alueellinen-l-kehoitosuunnitelma-2019.pdf?context=bWFzdGVyfHBkZi1hdHRhY2htZW50c3wxMTk4NjI5fGFwcGxpY2F0aW9uL3BkZnxoMTcvaDRhLzg4Mjk3MjlxOTgwNDYvS3ltc290ZV9hbHVLZWxsaW5lbiBsw6TDpGtlaG9pdG9zdXVubml0ZWxtYV8gMjAxOS5wZGZ8YjI3ZjJlMDFiNzZkY2E3NjJlYTJkNTc5ODJiY2FlMjYxNzhmYzA1YmRlZTMxMDEyNzlwOGJkNzQxZjRhZDhmOQ>